

УДК 32:061.1:005.591.6](100)

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.40.3>

Колесниченко В. С.

аспірант,

кафедра політології,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

к. 35, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

E-mail: vlad.kolesnichen@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6811-2733>

ЛОБІЗМ У СУЧАСНІЙ ДИПЛОМАТІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ КАНАЛІВ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРЕДСТАВНИЦТВА

Лобістська діяльність у сучасному світі посідає помітне місце у формуванні порядку денного й має значний вплив на прийняття рішень різного масштабу, включаючи такі, що мають довгострокові наслідки та наслідки стратегічного характеру. У науковому дискурсі останніх років серед як українських, так і закордонних дослідників глобальна система міжнародної дипломатії нечасто розглядається через призму впливу на неї лобістської діяльності. Цей контекст потребує вивчення з метою актуалізації й створення базису для подальших досліджень.

Стаття пропонує комплексний розгляд стану міжнародного лобізму та його впливу на сучасну систему глобальних відносин. Праця пропонує широкий структурно-функціональний аналіз вивчення лобістської діяльності в контексті трансформації дипломатичних каналів комунікації та представництва інтересів.

Перша структурна частина статті присвячена систематизації інструментів міжнародного лобізму у двох площинах: визначення ключових сфер міжнародних відносин і дипломатії, де лобістська активність є найбільш помітною й результативною; аналіз інструментального арсеналу сучасних лобістів з урахуванням актуального стану глобальної політичної архітектури, цифрових технологій і комунікаційних стратегій. Друга структурна частина включає вісім емпіричних прикладів, згрупованих у чотири тематичні блоки за критеріями типу акторів, форми впливу та політичного контексту. Така структура дає змогу виявити основні тенденції у сфері міжнародного лобізму, окреслити механізми його реалізації й оцінити вплив на процеси формування зовнішньої політики та міжнародних рішень.

Комплексний характер дослідження забезпечує ґрунт для подальших наукових розвідок, поглибленого аналізу окремих аспектів лобістської діяльності й розроблення теоретико-практичних моделей регулювання й легітимації лобізму на міжнародному рівні.

Ключові слова: міжнародні відносини, дипломатія, лобістська діяльність, лобізм, актори впливу, політичний процес, представництво інтересів, політична комунікація.

Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв'язок з науковими або практичними задачами. Лобізм як складник дипломатичної діяльності має тривалу історію, що нерозривно пов'язана з представництвом інтересів держав, транснаціональних корпорацій і впливових груп у міжнародному політичному середовищі. Протягом десятиліть лобістські практики відігравали значну роль у формуванні зовнішньополітичного порядку, зокрема в межах переговорних процесів, інституційного регулювання та нормотворчості на глобальному рівні.

Водночас у XXI столітті лобізм зазнає суттєвих трансформацій, що пов'язані з цифровізацією, глобалізацією комунікацій, ускладненням архітектури міжнародних відносин і зростанням ролі недержавних акторів.

Сучасна дипломатія дедалі більше виходить за межі виключно міждержавної комунікації, набуваючи мережевого й багаторівневого характеру. У цьому контексті лобістська діяльність стає ключовим механізмом впливу, що поєднує інструменти публічної дипломатії, інформаційного тиску, мобілізації громадської думки й фінансування політичних та експертних платформ. Транснаціональні компанії, держави, міжнародні організації й недержавні структури активно залучають професійних лобістів для просування власних інтересів у міжнародних інституціях.

Особливої актуальності ця тема набуває в умовах загострення глобальної конкуренції за ресурси, увагу та вплив у системі міжнародного врядування. Зростання запиту на прозорість, підзвітність і легітимність дипломатичних процесів посилює потребу в дослідженні ролі лобізму як неформального, але дієвого чинника в прийнятті зовнішньополітичних рішень.

Водночас у більшості країн відсутні чіткі механізми контролю за лобістською діяльністю, що створює корупційні ризики, можливості маніпулювання громадською думкою та нерівномірного розподілу впливу в міжнародному середовищі. Особливе занепокоєння викликає те, що лобізм, залишаючись напівпрозорим явищем, має потенціал впливати на зовнішньополітичні рішення в інтересах окремих груп.

У XXI столітті лобізм стає дедалі технологічнішим і багатограннішим: використовуються алгоритми штучного інтелекту, big data, аналітика соціальних мереж для формування політичного тиску й інформаційного домінування. На тлі зростання ролі Китаю, трансформації Європейського Союзу, загострення геополітичних конфліктів і кризи міжнародного правопорядку вивчення лобізму як складника дипломатичної діяльності дає змогу глибше оцінити сучасну конфігурацію міжнародних відносин.

Таким чином, дослідження лобістських практик у дипломатії є важливим для ідентифікації нових механізмів впливу в глобальному політичному процесі; систематизації інструментів лобізму в межах дипломатичної дії; аналізу ефективності демократичних механізмів контролю та врівноваження приватних і публічних інтересів; виявлення загроз і перспектив для розвитку міжнародного порядку та його нормативної основи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, методологічної основи дослідження. Комплексний аналіз взаємозв'язку між дипломатією та лобізмом досі залишається предметом наукових дискусій, попри все більшу увагу до цієї тематики протягом останніх десятиліть.

Теоретичні засади вивчення лобістської діяльності закладені в працях класиків політичної науки. Зокрема, Роберт Даль розглядав лобізм крізь призму політичного плюралізму як механізму розподілу впливу між конкуруючими групами інтересів (Dahl, 1982). Самуель Хантінгтон акцентував увагу на динаміці взаємодії між політичними елітами та громадськими рухами в процесі прийняття рішень (Huntington, 1968). Генрі Кіссінджер у працях з дипломатії торкався ролі неформальних інструментів впливу, зокрема лобістських каналів, у формуванні зовнішньополітичної стратегії (Kissinger, 1994).

Однак більшість із цих досліджень фокусувалися переважно на національних політичних системах, тоді як феномен міжнародного лобізму, його специфіка й роль у глобальній дипломатії залишаються недостатньо вивченими. Лише окремі автори, зокрема Девід Коен та Александер Катсайтіс (Coen, Katsaitis, Vannoni, 2023), порушують питання лобізму як важливого чинника формування зовнішньополітичної стратегії з особливим акцентом на практики в межах Європейського Союзу. Дослідження Девіда Коена також охоплюють інституційні механізми регулювання лобістської діяльності в ЄС (Coen, 2009).

У свою чергу, Браян Хокінг аналізує участь корпоративних і громадських лобістів у процесах «нової дипломатії» (Hocking, 2006), тоді як Ян Меліссен акцентує увагу на інтеграції лобізму в контексті «м'якої сили» та публічної дипломатії (Melissen, 2005). Ці роботи вносять важливий вклад у розуміння природи лобістської діяльності, однак не формують цілісної теоретичної моделі, яка б відображала складну взаємодію між дипломатичними практиками й лобістськими інструментами в міжнародному контексті.

Проблематика прозорості лобістських практик на глобальному рівні розглядається також у звітах таких організацій, як Transparency International та OECD (OECD, 2024), які наголошують на відсутності ефективного контролю за лобізмом у зовнішній політиці й пов'язаних із цим ризиках політичної корупції (Kergueno, 2024).

Серед українських дослідників варто виділити Ірину Ворчакову, яка ґрунтовно аналізує механізми лобістської діяльності, її соціально-політичні контексти й перспективи інституціоналізації в Україні (Vorchakova, 2015). Заслужують на увагу праці Оксани Войнич, (Voynich, 2009) Дмитра Лубінця (Lubinets, 2021), Тихона Ярового (Yarovoï, 2021) та інших, які досліджують досвід європейських країн у сфері лобізму й можливості його адаптації в українських умовах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Таким чином, у науковій літературі сформовано певну базу концептуальних підходів до вивчення лобістської діяльності, однак її функціонування в дипломатичному середовищі, зокрема на тлі цифровізації, зміни глобального порядку та зростання ролі недержавних акторів, залишається порівняно слабо опрацьованим. Сучасні виклики потребують оновлених аналітичних підходів до розуміння лобізму як складного й гнучкого механізму впливу на міжнародну дипломатію.

У цьому контексті актуальним є вивчення емпіричних кейсів, які дають змогу не лише конкретизувати прояви лобістських практик, а й окреслити ключові тенденції трансформації каналів комунікації, стратегій представництва та взаємодії акторів у глобальному політичному просторі.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є комплексний аналіз впливу лобізму на сучасну міжнародну дипломатію, артикуляція основних тенденцій, що характеризують діяльність лобістських структур на глобальному рівні й основні сфери їх впливу, а також систематизація та класифікація інструментів, що використовуються лобістами для досягнення своїх цілей у сфері міжнародних відносин.

Дослідження спрямовано на вивчення інструментів і лобістських практик, що застосовуються в діяльності дипломатичних інститутів, а також на демонстрацію того, яким чином лобізм трансформує дипломатичні практики, впливаючи на

процес прийняття зовнішньополітичних рішень. Передбачено оцінювання цього впливу в умовах глобалізації, посилення міжнародної конкуренції та геополітичної напруженості. Одним із ключових завдань є проведення кейс-стаді на основі актуальних прикладів лобістської діяльності у сфері міжнародної дипломатії, що дасть змогу виявити специфіку застосування лобістських стратегій у різних країнах і міжнародних організаціях, а також окреслити потенційні ризики й можливості, які лобізм породжує для сучасної дипломатичної системи.

Об'єктом дослідження є сучасна міжнародна дипломатія як система взаємодії держав, міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій та інших суб'єктів міжнародних відносин, що формують глобальний порядок денний через дипломатичні переговори, укладання угод, участь у міжнародних форумах і реалізацію зовнішньополітичних стратегій.

Предметом дослідження є вплив лобістської діяльності на дипломатичні процеси, зокрема на механізми ухвалення рішень, формування позицій держав у міжнародних організаціях, проведення багатосторонніх переговорів і вироблення глобальних ініціатив, що відображає динаміку сучасних міжнародних відносин, де інтереси окремих груп, що їх підтримують лобісти, часто визначають напрями зовнішньої політики й дипломатичної діяльності.

Методологічною основою дослідження є поєднання інституціонального та мережевого підходу (для вивчення взаємодії державних і недержавних акторів у міжнародних відносинах), а також елементів конструктивізму, що дають змогу розглядати лобізм як соціально сконструйовану практику, яка тісно пов'язана з процесами комунікації, легітимації інтересів і впливу в глобальному політичному просторі.

У статті застосовано комплекс методів, що відповідають міждисциплінарному характеру дослідження лобізму в сучасній дипломатії. Порівняльний метод дав змогу здійснити аналіз і зіставлення національних моделей лобізму та форм його впливу на дипломатичні процеси в різних країнах і регіональних об'єднаннях. Контент-аналіз застосовано для вивчення нормативно-правових документів, офіційних заяв, звітів міжнародних організацій, публікацій у ЗМІ й експертних матеріалів, що висвітлюють лобістські практики у сфері зовнішньої політики. Метод класифікації дав змогу структурувати інструментарій лобістської діяльності за критеріями форм впливу, суб'єктів представництва та каналів комунікації.

Особливу цінність має використання методу кейс-стаді, що забезпечив аналіз конкретних ситуацій лобістського впливу на дипломатичні рішення, давши можливість простежити практичну реалізацію лобістських стратегій у багатосторонній дипломатії та міжнародних інституційних взаємодіях.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів. За структурою стаття сформована з двох основних блоків. Перший блок присвячений висвітленню основних сфер та інструментів, що перебувають під впливом і використовуються в сучасній лобістській діяльності. Другий блок пропонує кейс-стаді на основі матеріалу з першого блоку. У цьому блоці продемонстровано, як інструменти сучасного лобізму працюють на практиці у різних сферах діяльності й у ситуаціях із різним міжнародним контекстом і набором акторів. Усі запропоновані кейси згруповано в декілька секцій за визначеними критеріями.

Сучасний міжнародний лобізм: сфери впливу й тенденції інструментарію. Феномен міжнародного лобізму в сучасній політиці та дипломатії можна охарактеризувати як складне й багатогранне явище, яке охоплює широкий спектр діяльності різних груп інтересів, що спрямована на вплив на прийняття рішень у національних урядах і міжнародних інституціях.

Глобалізація й усе більша взаємозалежність між державами створили умови, за яких інтереси транснаціональних корпорацій, неурядових організацій, професійних асоціацій тощо виходять за межі національних кордонів і потребують захисту на більш широкому, міжнародному, рівні. Лобістські групи, використовуючи різні методи й інструменти, прагнуть захистити або прощтовхнути необхідні їм рішення в міжнародних переговорах, договорах та ініціативах. Ця діяльність, кінцевою метою якої є цілеспрямований вплив на процеси прийняття рішень, і є сутністю міжнародного лобізму.

Історично лобізм, подібний до сучасного, почав формуватися в другій половині XIX – на початку XX століття. У цей період домінував кулуарний лобізм, у якому значну роль відігравали особи без формального статусу – аристократи, землевласники й інші посередники, які використовували неформальні зв'язки для реалізації лобістських інтересів, маючи водночас доступ до представників влади й офіційних осіб своїх країн (McDonald, 2009).

У XX столітті лобізм поступово набував більш публічних форм, що зумовлено впровадженням формального регулювання цієї діяльності, створенням відповідних реєстрів і механізмів підзвітності.

Принципово нового масштабу лобізм набув у другій половині XX століття через низку геополітичних подій, глобалізацію та розвиток технологій. Поява й поступове розширення багатьох міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Союз, НАТО, Світова організація торгівлі тощо, відкрили нові можливості для реалізації лобістської діяльності. Усередині цих організацій приймаються рішення, що мають вплив на цілі регіони та весь світ, тому цілком природно, що кожна країна намагається забезпечити або розширити вплив у відповідних інституціях.

Високий рівень організованості й професіоналізації можна вважати однією з ключових особливостей міжнародного лобізму. Лобістські групи та компанії часто представляють інтереси, зокрема, і великих корпорацій, що прагнуть впливати на міжнародні регуляторні стандарти, торговельні угоди, екологічні норми й інші сфери, що є важливими для їхньої діяльності. Водночас міжнародний лобізм охоплює й інтереси неурядових організацій, що просувають питання прав людини, охорони довкілля, розвитку систем охорони здоров'я тощо. Таким чином, різноманітність акторів, що є зацікавленими в реалізації лобістської діяльності на міжнародній арені, зумовлює складність і багатогранність аналізу лобізму як явища, оскільки він включає різні інтереси, методи та стратегії впливу.

Важливим аспектом міжнародного лобізму є роль у формуванні міжнародного права й регуляторних стандартів. Лобісти беруть участь у розробленні проектів міжнародних угод, надаючи експертні оцінки та пропонуючи зміни й доповнення, що відповідають інтересам зацікавленої сторони.

Ще однією рисою міжнародного лобізму можна назвати широке використання медіа та громадської думки як інструментів впливу на політичний процес. Лобістські кампанії супроводжуються широким медійним висвітленням, організацією публічних дискусій, створенням інформаційних платформ і мобілізацією соціаль-

них рухів, що сприяють формуванню суспільної підтримки визначених позицій. Такий комплексний підхід дає змогу лобістам не лише впливати на безпосередніх учасників прийняття рішень, а й формувати сприятливий суспільний контекст для реалізації своїх цілей.

Міжнародний лобізм також можна охарактеризувати високим рівнем фінансової підтримки, адже бюджети лобістських компаній обчислюються мільйонами доларів США щорічно (What Are the Top 10 Lobbying Firms, 2024). Ці кошти зазвичай використовуються для фінансування аналітичних центрів, проведення різноманітних досліджень, організації міжнародних заходів, а також безпосередньої взаємодії з дипломатами й посадовцями різних рівнів.

Варто зробити огляд найбільших сфер, де міжнародний лобізм має вплив. Складником міжнародного лобізму можна вважати його роль на вплив миротворчих і безпекових питань, а також урегулювання конфліктів. Лобістські групи, що проптовхують інтереси військово-промислових комплексів, беруть також активну участь у формуванні безпекової політики або військових доктрин окремих країн і міжнародних організацій. Великі військово-промислові компанії використовують лобістські практики для отримання впливу на прийняття рішень у сфері міжнародної безпеки й оборони. Такі компанії зацікавлені в збільшенні військових та оборонних бюджетів, розширенні міжнародного військового співробітництва й укладенні контрактів на постачання озброєння. Лобісти, що захищають інтереси таких компаній, можуть намагатися вплинути на прийняття рішень щодо членства в оборонних альянсах, поставках зброї в зони конфліктів і розвитку спільних міжнародних військових програм.

Охорона здоров'я може вважатися ще однією сферою, де зростає роль лобізму. Прикладом можна вважати нещодавню пандемію коронавірусної інфекції, що продемонструвала впливовість фармацевтичних компаній на процеси, пов'язані з розподілом вакцин, фінансування медичних програм і вироблення глобальних стандартів реагування на глобальні кризи. Лобістські зусилля фармацевтичних компаній – виробників вакцин, забезпечили їм вигідні умови взаємодії з урядами окремих країн або міжнародними організаціями, що займалися розподілом і доступністю вакцин.

Суттєвий вплив лобістських практик можна простежити в процесах глобальної торгівлі й економічної політики. Бізнес-асоціації та транснаціональні корпорації взаємодіють з міжнародними фінансовими інститутами з метою сприяння вигідному регулюванню, зниженню тарифів і створенню сприятливих умов для розширення своїх ринків.

Необхідно зазначити, що лобізм може бути не лише фактором впливу, а й інструментом взаємодії між державними та недержавними акторами. Лобісти можуть виступати як посередники в різноманітних конфліктних ситуаціях, сприяти діалогу та пошуку компромісів, а також надавати експертну оцінку й підтримку в складних переговорах.

Одним із впливових напрямів міжнародного лобізму є енергетичний, де інтереси компаній з видобутку нафти, газу та вугілля визначають дипломатичні рішення й міждержавні відносини. Такі компанії за допомогою лобістів намагаються впливати на уряди держав і міжнародні організації з метою ухвалення рішень, що є вигідним для них у контексті екологічних норм і регуляторної політики. Інтереси великих енергетичних компаній відіграли значну роль у формуванні європейської енергетичної політики.

Значним є вплив міжнародного лобізму у сфері технологічних інновацій. Великі корпорації, основою діяльністю яких є розроблення й реалізація цифрового продукту, ведуть активну лобістську діяльність для захисту своїх інтересів на ринку, регулювання інтелектуальної власності, запобігання антимонопольним обмеженням і загальному встановленню сприятливих умов для ведення бізнесу.

Останнім серед напрямів діяльності міжнародного лобізму зазначимо гуманітарну політику й боротьбу за права людини. Організації, що займаються питаннями гендерної рівності, міграційної політики, соціального захисту тощо, активно використовують лобістські техніки для просування своїх ініціатив на рівні ООН, Європейського Союзу й інших організацій.

Незважаючи на наявність багатьох позитивних аспектів лобізму як явища, він водночас викликає критику через брак прозорості, потенційні корупційні ризики та нерівномірний розподіл впливу. Великі корпорації та заможні країни мають більше ресурсів, як фінансових, так і людських, для прощтовхування своїх інтересів, тоді як менш розвинені держави можуть мати обмежені можливості для реалізації й захисту своїх інтересів. Це породжує справедливі питання щодо того, як лобізм може мати позитивний вплив і при цьому не заважати рівності й об'єктивності у вирішенні поставлених завдань.

Зв'язок лобізму з політичним впливом і корупційними ризиками є одним із найбільш дискусійних аспектів міжнародного лобізму загалом. Більшість країн світу, серед них і західні демократії, такі як Данія або Іспанія, не мають законодавства щодо лобістської діяльності або це законодавство є недостатньо прозорим, що створює можливості для неофіційного впливу на політичні рішення через фінансові важелі впливу, персональні контакти й неформальні домовленості (Regulating Lobbyism, 2023). Результатом такого впливу можуть бути ситуації, коли інтереси окремих корпорацій або груп отримують перевагу перед інтересами суспільства. Саме тому питанням регулювання лобістської діяльності, підвищення її прозорості й забезпечення рівного доступу до процесу ухвалення рішень приділяється все більше уваги в міжнародній спільності.

У різних країнах рівень регулювання лобістської діяльності значно відрізняється. Наприклад, у США лобістська діяльність є легальною та суворо регулюється Законом про лобістську діяльність, що зобов'язує лобістів реєструвати свою діяльність, звітувати про витрати й фінансові потоки організації, яка здійснює лобістську діяльність (US Lobbying Disclosure Act, 1995). Європейський Союз, зі свого боку, має Реєстр прозорості, через який компанії та організації мають декларувати свою лобістську діяльність при взаємодії з європейськими інституціями.

Переходячи до інструментів, які застосовуються в лобістській діяльності, варто зазначити, що їхній арсенал є досить широким і дає змогу різноманітно впливати на процеси прийняття рішень, формування політики й укладання міжнародних угод. Доцільно детально розглянути ключові інструменти лобізму та проаналізувати їхній вплив і значення для сучасної міжнародної дипломатії.

Одним із найпотужніших інструментів можна вважати *фінансові інструменти*, оскільки фінансова підтримка може безпосередньо впливати на поведінку дипломатів, урядів і міжнародних організацій. Фінансові внески можуть використовуватись для фінансування виборчих кампаній, проведення різноманітних досліджень, організації заходів і підтримки тих ініціатив, які відповідають інтересам тих, хто фінансує відповідні процеси. Фінансування політичних кампаній є легальною формою лобіст-

ської діяльності, зокрема, у США, що дає змогу зацікавленим акторам знаходити відповідну підтримку. З іншого боку, фінансові інструменти також використовуються й на міжнародному рівні, що дає можливість фінансувати проекти, програми й ініціативи, що, у свою чергу, дає лобістам змогу здобувати необхідну прихильність.

Фінансові інструменти включають також спонсорство міжнародних конференцій, форумів та інших дипломатичних заходів, які є платформами для просування інтересів політичних та економічних акторів. Такі події сприяють розширенню мережі контактів і встановленню взаємовигідних взаємин. Завдяки фінансовим ресурсам лобісти отримують можливість впливати на формування порядку денного міжнародних зустрічей і забезпечувати підтримку власних ініціатив на високому рівні. Участь у глобальних економічних форумах надає спонсорам доступ до ключових дипломатичних і політичних представників, що посилює їхній вплив у міжнародній політиці.

Серед інструментів лобістської діяльності важливе місце посідають *інформаційні механізми*, оскільки своєчасне подання релевантної інформації у відповідному контексті сприяє формуванню впливу та стає чинником у процесі ухвалення різноманітних рішень. Лобістські групи здійснюють підготовку й замовлення аналітичних звітів, досліджень, які містять експертні оцінки, прогнози й рекомендації. Такі матеріали можуть бути представлені дипломатам, урядовцям і міжнародним організаціям з метою формування необхідного розуміння проблематики й, відповідно, сприяння прийняттю бажаних рішень.

Особливої ваги в сучасних умовах набувають медійні платформи, що відіграють ключову роль в інформаційному просторі – основному полі боротьби за вплив на громадську думку, яка, у свою чергу, може впливати на політичні рішення. Лобісти активно використовують медіа для публікації статей, інтерв'ю, аналітичних матеріалів, що дає змогу формувати сприйняття проблеми суспільством і просувати необхідні політичні рішення.

Соціальні мережі й розвиток інформаційних технологій, а також широка доступність онлайн-ресурсів становлять важливий інструмент для реалізації інформаційних кампаній, здатних оперативно охоплювати значні аудиторії. Різноманітність цифрових інструментів надає лобістам широкий спектр можливостей, які за умови ефективного використання можуть суттєво впливати на просування ідей і формування суспільної думки, створюючи передумови для прийняття й просування необхідних політичних рішень.

До інформаційних методів лобізму належить також організація масштабних кампаній, спрямованих на формування громадської думки та створення відповідного соціального контексту, який надалі може бути використаний для тиску на урядові структури й міжнародні організації. Сучасні технології дають лобістам змогу активно залучати соціальні мережі, медійні платформи й інші цифрові ресурси для поширення ідей та ініціації суспільних дискусій з приводу актуальних питань. Масштабність таких інформаційних ініціатив свідчить про їхній значний вплив на процес ухвалення рішень у провідних глобальних інституціях, що підкреслює роль інформаційних інструментів у сучасній дипломатії.

Серед інструментів лобістської діяльності важливе місце посідає *організаційний компонент*, під яким розуміється проведення заходів, що сприяють налагодженню професійних контактів, обговоренню актуальних проблем міжнародної політики й формуванню коаліцій навколо визначених позицій. Найбільш поши-

реною формою реалізації цього інструмента є організація конференцій, круглих столів, форумів та інших публічних або напівпублічних подій, які об'єднують дипломатів, політиків, експертів, представників бізнесу й громадянського суспільства в межах єдиної тематичної рамки. Такі заходи слугують платформами для презентації інтересів, ініціювання політичних дискусій, а також пошуку союзників і встановлення стратегічних зв'язків. Яскравим прикладом застосування організаційного інструменту є Мюнхенська конференція з безпеки, яка відіграє помітну роль у формуванні міжнародного безпекового порядку денного.

Окрему групу становлять *юридичні інструменти лобізму*, що полягають у спробах впливу на законодавчі й нормативно-правові процеси. Лобістські суб'єкти можуть ініціювати підготовку проектів законів, міждержавних угод або нормативних актів, які потім просуваються через дипломатичні канали або за участю законодавців з метою подальшого розгляду й ухвалення. Застосування таких інструментів свідчить про прагнення лобістів інституціоналізувати вигідні для них регуляторні умови в межах міжнародного правового поля.

До *персональних інструментів лобістської діяльності* варто зарахувати методи, що передбачають установаження й підтримку особистих контактів із впливовими особами, зокрема урядовцями, політиками, дипломатами й іншими акторами міжнародних відносин. Ці інструменти є одними з найбільш традиційних, водночас залишаючись поширеними й ефективними. Лобісти активно використовують неформальні зустрічі, офіційні прийоми, ділові ланчі й інші форми персональної взаємодії задля здобуття довіри та забезпечення підтримки своїх ініціатив.

У низці країн, зокрема в Сполучених Штатах Америки, особисті контакти між лобістами та представниками державної влади є усталеною практикою, що розглядається як невід'ємна частина політичного процесу. Важливим аспектом персональних інструментів є також формування професійних мереж, участь у міжнародних асоціаціях та інших об'єднаннях, що сприяє налагодженню довгострокових партнерств. Лобісти, які володіють широкою мережею контактів і довірчими відносинами з ключовими суб'єктами міжнародної дипломатії, мають істотні переваги в просуванні як власних інтересів, так і інтересів тих акторів, на користь яких вони здійснюють свою діяльність. Таким чином, персональні інструменти становлять один із базових елементів ефективної лобістської стратегії.

Одним із інструментів лобістської діяльності є *використання адвокаційних кампаній*, які передбачають комплекс дій, спрямованих на просування певної політики або законодавчих ініціатив шляхом мобілізації громадської думки, формування альянсів і залучення різноманітних каналів комунікації. Лобістські структури розробляють цілісні адвокаційні стратегії, що охоплюють аналіз зацікавлених сторін, ідентифікацію ключових акторів впливу, створення коаліцій та активну взаємодію зі ЗМІ.

Застосування таких інструментів дає змогу формувати суспільну підтримку ініціатив, чинити опосередкований тиск на дипломатичні інституції й органи державної влади. Відмітною рисою адвокаційного підходу є його довгостроковий характер, що забезпечує можливість упровадження сталих змін у сфері міжнародної політики та формування тривалого впливу на дипломатичні процеси.

Серед інструментів міжнародного лобізму важливе місце посідають *коаліційні механізми*. Ідеться про формування лобістських коаліцій, які можуть функціонувати як у межах однієї юрисдикції, так і на міжнародному рівні, здійснюючи

скоординований вплив у кількох країнах одночасно. Формування розгалужених мереж впливу й координація їхньої діяльності дає змогу реалізовувати комплексний підхід до просування інтересів і сприяє більш ефективному досягненню поставлених цілей. Розширення мережі контактів між лобістами та лобістськими структурами підвищує стійкість і результативність лобістських зусиль, зокрема в контексті впливу на дипломатичні процеси.

Важливим складником лобістської діяльності, що передбачає активне використання результатів наукових досліджень, ресурсів аналітичних центрів (think tanks) і потенціалу незалежних експертів для підтримки лобістських ініціатив, є *експертні інструменти*. Ефективність застосування таких інструментів значною мірою залежить від здатності лобістів інтегрувати результати досліджень у відповідний контекст, забезпечуючи їхню релевантність у процесах прийняття рішень.

У межах реалізації цього інструментарію лобісти активно співпрацюють з університетами, дослідницькими інститутами, аналітичними центрами, а також ініціюють і фінансують спеціалізовані дослідження. Це дає змогу не лише генерувати аналітичні матеріали, а й залучати експертів до публічних дискусій, формування політичного порядку денного й обґрунтування певних політик. Показовим прикладом є діяльність Фонду Карнегі за міжнародний мир, який систематично проводить дослідження у сфері міжнародної безпеки, зовнішньої політики та глобального управління. Ці дослідження активно використовуються лобістськими акторами для легітимації своїх позицій у діалозі з дипломатичними структурами й міжнародними організаціями.

Експертні інструменти належать до найвпливовіших у структурі сучасного лобізму, оскільки забезпечують наукову обґрунтованість, підвищують довіру до лобістських меседжів і підкріплюють їх авторитетом фахової спільноти. В умовах інформаційного перевантаження й усе більшої складності політичного середовища експертна думка часто є визначальним орієнтиром для дипломатів і політиків. Саме тому інвестиції у виробництво та поширення експертного знання, яке відповідає стратегічним інтересам лобістів, є раціональним та ефективним засобом впливу на політичні пріоритети й зовнішньополітичні рішення.

Останнім серед інструментів зазначимо освітній, що охоплює проведення навчальних програм, тренінгів, семінарів і стажувань для широкого кола осіб, які мають вплив і беруть участь у міжнародних відносинах. Лобістські актори можуть організувати освітні ініціативи, спрямовані на підвищення обізнаності з певних питань, формування навичок, обміну досвідом тощо. Освітні інструменти можна вважати ефективними завдяки своїй довгостроковій дії: учасники навчальних програм можуть у результаті розширити коло знайомств лобістів і зберегти з ними близькі стосунки, що перетинається з персональними інструментами, і такі особи можуть у подальшій діяльності допомагати лобістам прощтовхувати свої інтереси й необхідні рішення. Така мережа контактів може дати змогу конкретному актору лобізму забезпечити стійкий вплив і доступ до процесу ухвалення рішень на різних рівнях.

Підсумовуючи вищезгадане, можна зробити проміжний висновок: інструментарій лобістської діяльності в контексті міжнародної дипломатії є багатокомпонентним і комплексним. Жоден із наведених інструментів, як правило, не використовується ізольовано: більшість лобістських ініціатив є результатом

комбінованого застосування кількох механізмів одночасно. Конфігурація цих інструментів залежить від низки чинників, зокрема від суб'єктів взаємодії, умов реалізації лобістської стратегії, а також цілей, яких прагне досягти актор лобізму. Раціональне поєднання відповідних інструментів у конкретному контексті забезпечує ефективний вплив лобістів на процеси ухвалення рішень у сфері міжнародних відносин, формування політик і регуляторних стандартів, а також на загальний розвиток сучасної дипломатії.

У цьому сенсі міжнародний лобізм постає як значно більш складне й багатовимірне явище як за спектром застосовуваних інструментів, так і за масштабами можливого впливу. Рішення, що є наслідком лобістської діяльності на міжнародному рівні, нерідко мають транскордонний характер і потенційно визначають стратегічні напрями розвитку великої кількості держав.

Секрети м'якої сили: лобістські практики в дипломатії XXI століття

У наступній частині статті пропонується перейти до кейс-стаді – розгляду ситуацій впливу лобізму на міжнародну дипломатію, а також там, де можливо визначити конкретні інструменти, що використані лобістами.

Для окреслення тенденцій сучасної лобістської діяльності в контексті міжнародної дипломатії пропонується розділення запропонованих кейсів на блоки з характерними особливостями для кожного з них.

І. Лобізм як елемент непрямой дипломатії: США як об'єкт лобістської діяльності.

Американо-ізраїльський комітет з громадських зв'язків (AIPAC) є одним з найвпливовіших лобістських органів у США, що протягом десятиліть зі свого заснування в 1954 році формував американську зовнішню політику на Близькому Сході (AIPAC: Policies we support). Цей комітет визначає своєю метою лобіювання інтересів Ізраїлю в органах влади США, має відчутний вплив усередині країни. Широка підтримка всередині США й відчутні фінансові можливості (Form 990, 2022) відкривають перед комітетом значний набір інструментів, доступних для використання: медійний вплив та інформаційні кампанії як ключові з них.

Прикладом із нещодавнього минулого є робота комітету задля протистояння укладенню ядерної угоди з Іраном у 2015 році. Незважаючи на те що тиск на урядовців і фінансові витрати не призвели до блокування угоди, ця ситуація стала показовою демонстрацією впливу подібних організацій і їхніх можливостей. Комітет привітав рішення про вихід із ядерної угоди, яке у 2018 році прийняла адміністрація президента Д. Трампа.

Альтернативним кейсом у блоці варто зазначити *монархії Персидської затоки*, зокрема Саудівську Аравію й Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), що є одними з найбільших спонсорів лобістських кампаній у США, використовуючи фінансові внески, інформаційні кампанії та персональні контакти для формування позитивного іміджу й забезпечення підтримки своїх політик.

Фінансові інструменти варто розглядати в цьому контексті як ключовий інструмент, адже останніми роками значно зросли обсяги фінансування власне лобістських фірм, think tanks та інших аналітичних центрів, зокрема The Atlantic Council і Brookings Institution (Beauchamp, 2016)). Завданням такої діяльності є, очевидно, вплив на сприйняття цих країн усередині США, покращення їхнього іміджу, що як кінцева мета дасть змогу вийти на тісніші зв'язки зі США для подальшого розвитку різносторонніх відносин.

II. Лобізм як елемент гібридного підходу до розширення геополітичного впливу.

Російський енергетичний лобізм у Європі. Упродовж тривалого часу російські енергетичні корпорації, зокрема «Газпром» і «Роснефть», здійснювали цілеспрямовану лобістську діяльність у Європі з метою просування власних інтересів у сфері енергопостачання. Використовуючи широкий спектр інструментів, передусім фінансових, персоналізованих та інституційних, російські лобісти змогли сформувати сприятливі умови для експорту енергоресурсів до країн ЄС. Така політика призвела до формування енергетичної залежності окремих держав від російського газу.

Особливої активності російське енергетичне лобі набуло під час просування інфраструктурного проекту «Північний потік-2». Зусилля були сконцентровані на здобутті підтримки з боку урядів ключових країн, насамперед Німеччини й Австрії, через економічні аргументи, експертну співпрацю, кадрові призначення в структурах компаній і залучення колишніх високопосадовців.

Таким чином, російський енергетичний лобізм у Європі виявився важливим елементом ширшої політики впливу, спрямованої на посилення економічної та політичної присутності Росії в європейському просторі. Його наслідки стали особливо помітними після початку війни в Україні, коли виявлена енергетична залежність низки держав обмежила їхню оперативну здатність до політичного реагування й ускладнила вироблення єдиної санкційної позиції в межах Європейського Союзу.

Російський енергетичний лобізм варто розглядати ширше, ніж тільки як спосіб отримання фінансових надходжень. Стратегічні наслідки вдалого використання цього інструмента впливають на стабільність ЄС, адже залежні від російських енергоносіїв країни потрапляють у політичну зону впливу від РФ.

Незважаючи на кардинальну зміну риторики у відносинах між ЄС та РФ після вторгнення в Україну у 2022 році, що вплинуло на рівень економічних взаємозв'язків, навіть сьогодні можна констатувати, що ресурсну залежність повністю не подолано, а її наслідки можуть нести ризики стратегічного характеру й можливості тиску з боку РФ. ЄС досі формує до чверті російського доходу від експорту енергоносіїв (EU imports of Russian fossil fuels..., 2024).

Іншим актуальним прикладом у цьому блоці пропонується розглянути багатовекторне залучення Китаю в відносини з африканськими країнами. Використовуючи переважно фінансові інструменти й інвестиційні кошти, Китай розбудовує мережу стосунків з країнами Африки, розширюючи зону впливу. Вагоме місце в цій діяльності посідає Фонд розвитку Китай-Африка, що більше ніж 10 років інвестує в різноманітні проекти в десятках країн континенту.

Багатовекторна співпраця через інфраструктурні проекти й інвестиційні фонди спрямована на розвиток стратегічного партнерства в різних сферах, що може забезпечити політичну підтримку в міжнародних організаціях (Yun, 2012). Формування позитивного іміджу та забезпечення підтримки своїх ініціатив, наприклад, в ООН, досягається через регулярні дипломатичні візити, освітні програми й культурні обміни. Подібна діяльність є демонстрацією того, як економічні важелі можуть бути використані для здійснення дипломатичного впливу та формування високого рівня міжнародної підтримки.

III. Дипломатія на перехресті інтересів: роль лобізму в безпековій політиці.

У цьому блоці пропонується сфокусуватися на кейсах у контексті безпекової політики, адже в умовах глобальної дестабілізації безпекової архітектури лобізм стає важливим інструментом для захисту власних інтересів.

Найбільш актуальною варто зазначити роль українського лобізму після початку повномасштабного вторгнення. Після початку війни у 2022 році українські політики й дипломати активізували свою діяльність у США та ЄС, намагаючись забезпечити багатовекторну підтримку держави, передусім військову, фінансову та політичну. Використання інформаційних ресурсів і суспільної думки, експертних оцінок, а також широке втручання закордонної діаспори призвело до того, що Україна домоглася введення масштабних санкцій проти Росії, а також ухвалення рішень на користь надання Україні сучасної зброї, фінансової та гуманітарної допомоги. Лобісти сприяли формуванню позитивного іміджу України як демократичної й вільної держави, яка бореться за європейські цінності, що можна також уважати фактором впливу на дипломатичні рішення, прийняті всередині США та ЄС на користь України.

Наступним кейсом у цьому блоці зазначимо лобіювання представників військово-промислового комплексу в НАТО. Оборонні концерни, серед яких варто назвати Lockheed Martin, Raytheon, BAE Systems, проводять активну лобістську діяльність як на рівні НАТО, так і на рівні окремих країн-членів з метою отримання вигідних контрактів на постачання зброї та військового обладнання. Актуальність дискусій про необхідність збільшення інвестицій у оборонні можливості альянсу є вигідною для цих компаній, адже потенційно це означає нові замовлення й багатомільярдні контракти для них. Використовуючи фінансові внески, аналітичні звіти та персональні зустрічі з дипломатами, оборонні лобісти впливають на формування оборонної політики альянсу, тим самим впливаючи на більш широкі аспекти військової дипломатії та міжнародної політики загалом.

Окрім цього, демонстрацією військового лобізму є підтримка директором Lockheed Martin потенційної можливості розвитку системи ППО Великої Британії на кшталт ізраїльської моделі «Залізного куполу» (Pfeifer, 2024).

IV. Лобізм недержавних акторів як тіньова стратегія реалізації інтересів.

Недержавні актори не менш активно, ніж актори державні, використовують представлений набір інструментів для захисту своїх інтересів на міжнародному рівні. Незважаючи на те що класичну дипломатію та класичний лобізм на міжнародному рівні зазвичай реалізують держави, цей аспект також вартий уваги, адже в сучасному світі недержавні актори володіють великим обсягом впливу на прийняття рішень, що мають наслідки глобального міжнародного рівня.

Першим кейсом у цьому контексті пропонується розглянути Паризьку кліматичну угоду, яка підписана у 2015 році й стала можливою після тривалих міжнародних переговорів, значний вплив на які мали лобістські групи.

Енергетичні компанії, такі як ExxonMobil, BP, Shell, намагалися домогтися пом'якшення енергетичних зобов'язань для промислово розвинених країн, аргументуючи це тим, що жорсткі обмеження в цьому контексті можуть спровокувати надлишкові економічні витрати й зниження рентабельності виробництва, що, у свою чергу, може викликати скорочення робочих місць і підвищити соціальне навантаження на країни, на які ці зобов'язання можуть вплинути. У цьому кейсі інструментами лобістів були фінансування досліджень, надання експертних оцінок та особисті зустрічі з дипломатами, через які лобісти намагалися домогтися впливу на деякі положення угоди, зокрема щодо добровільності національних зобов'язань стосовно скорочення викидів.

З іншого боку, організації, що виступають за ощадливе в екологічному сенсі виробництво, такі як Greenpeace або WWF, чинили протидію, використовуючи медійний і громадський тиск, щоб, у свою чергу, домогтися встановлення більш жорстких кліматичних стандартів. Цей випадок є демонстрацією того, як полярні інтереси й можливість їх захищати впливають на міжнародну дипломатію та мають глобальні наслідки.

Іншим кейсом у цьому блоці варто розглянути лобізм технологічних компаній у контексті регулювання цифрового ринку. Технологічні корпорації, серед яких можна назвати Google, Apple, Amazon тощо, постійно ведуть активну лобістську діяльність у Європейському Союзі (Tech Companies spend more than 100 million, 2023), намагаючись вплинути на розроблення законодавства у сфері цифрової економіки. Під час підготовки Директиви про цифровий ринок (DMA) лобісти цих компаній організовували зустрічі з європейськими чиновниками, фінансували дослідження й інформаційні кампанії, з метою послаблення обмежень, спрямованих на монополізацію ринку.

Незважаючи на те що директиву увалено, лобістський тиск призвів до внесення низки поправок, у яких ураховано інтереси великих корпорацій, зокрема щодо обмеження повноважень регуляторів. Цей кейс демонструє, що технологічний бізнес також має вплив на формування цифрової дипломатії за допомогою лобістської діяльності.

Висновки дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Міжнародний лобізм є одним із ключових чинників, що істотно впливають на сучасну дипломатію, трансформуючи як механізми ухвалення зовнішньополітичних рішень, так і зміст міжнародних угод і характер політичних ініціатив. Завдяки широкому арсеналу інструментів, посилені сучасними технологічними можливостями та глобальними комунікаційними мережами, лобістські актори отримують реальні важелі впливу на дипломатичні процеси, міждержавні відносини й діяльність міжнародних організацій.

Лобізм, з огляду на його повсюдність та інституціоналізацію, можна розглядати як невід'ємний елемент глобального політичного простору. Участь у лобістських практиках спостерігається з боку транснаціональних корпорацій, урядів, міжурядових структур і неурядових організацій, які прагнуть захистити й просувати власні інтереси на міжнародному рівні.

Проте неможливо заперечити тонку лінію розмежування між тим, де лобістська діяльність забезпечує врахування різних інтересів і сприяє виробленню зважених і диверсифікованих рішень, що враховує позиції різних сторін, а де – створює корупційні ризики й підвищує ймовірність непрозорості у прийнятті рішень і нерівномірного розподілу впливу.

Аналіз інструментів міжнародного лобізму, проведений у межах дослідження, засвідчує їх багатофункціональність, гнучкість та адаптивність до різних політичних, економічних і дипломатичних контекстів. Застосування фінансових, експертних, інформаційних, освітніх та особистих інструментів дає змогу формувати індивідуальні лобістські стратегії, відповідно до цілей, ресурсів та умов взаємодії. При цьому ці інструменти не функціонують ізольовано, а, як правило, поєднуються в комплексні моделі впливу, що підвищує ефективність лобістських кампаній.

Сучасні лобістські практики не лише сприяють просуванню інтересів окремих суб'єктів, а й чинять вагомий вплив на формування глобального порядку денного,

ухвалення стратегічно важливих рішень, а отже, і на міжнародну стабільність загалом. Це зумовлює необхідність не лише академічного осмислення феномена лобізму, а й практичного розроблення ефективних механізмів його регулювання, прозорості й підзвітності.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що лобізм і його інструменти також продовжують еволюціонувати під впливом глобалізації, технологічного прогресу та змін у структурі геополітичних викликів. Отже, лобізм є динамічним поняттям, яке потребує постійного вивчення для актуалізації знань про нього. Подальше дослідження цього феномена також може уможливити встановлення чітких регуляторних стандартів, що забезпечать прозорість і баланс інтересів у міжнародних відносинах.

References [Список використаної літератури]

- AIPAC: Policies we support. [in English]. [AIPAC: Policies we support. URL: <https://www.aipac.org/policy> (дата звернення: 13.04.2025).]
- Bazilevych, D., Nesterovych, V. (2009) Lobbying in Ukraine and Abroad: Experience, Problems and Prospects. Informational and analytical materials for the round table. Edited by Ph.D. Fedorenko, V. Kyiv: SPD Moskalenko O.M., 36 p. [in Ukrainian]. [Базілевич Д., Нестерович В. Лобіювання в Україні та за кордоном: досвід, проблеми і перспективи. Інформаційно-аналітичні матеріали до круглого столу / за заг. редакцією к.ю.н. В. Федоренка. Київ : СПД Москаленко О.М., 2009. 36 с.]
- Beauchamp, Z. (2016) How Saudi Arabia captured Washington [Electronic resource] Vox. 2016. March 21 [in English]. [Beauchamp Z. How Saudi Arabia captured Washington. Vox. 2016. March 21. URL: https://www.vox.com/2016/3/21/11275354/saudi-arabia-gulf-washington?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 27.05.2025).]
- Betsil, M., Corell, E. (2007) NGO Diplomacy: the influence of nongovernmental organizations in international environmental negotiations. The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England. 244 p. [in English]. [Betsil M., Corell E. NGO Diplomacy: the influence of nongovernmental organizations in international environmental negotiations. The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England, 2007. 244 p. URL: http://kamudiplomasasi.org/pdf/kitaplar/NGO_Diplomacy_The_Influence_of_Nongovernmental_Organizations_in_International_Environmental_Negotiations.pdf (дата звернення: 13.04.2025).]
- Campos, N., Giavannoni, F. (2006) Lobbying, Corruption and Political Influence: IZA Discussion Paper № 2313. Bonn : Institute for the Study of Labor (IZA). 42 p. [in English] [Campos N., Giavannoni F. Lobbying, Corruption and Political Influence : IZA Discussion Paper № 2313. Bonn : Institute for the Study of Labor (IZA), 2006. 42 p.]. URL: <https://docs.iza.org/dp2313.pdf> (дата звернення: 17.05.2025).]
- Coen, D. (2009) EU Lobbying: Empirical and Theoretical Studies. Routledge. 172 pp. [in English] [Coen D. EU Lobbying: Empirical and Theoretical Studies. Routledge, 2009. 172 p.]
- Coen, D., Katsaitis, A., Vannoni, M. (2023) Regulating Government Affairs: Integrating Lobbying Research & Policy Concerns. Regulation & Governance. Vol. 17, № 2. P. 529–540 [in English]. [Coen D., Katsaitis A., Vannoni M. Regulating Government Affairs: Integrating Lobbying Research & Policy Concerns. Regulation & Governance. 2023. Vol. 17, № 2. P. 529–540.]
- Dahl, R. (1982) Dilemmas of pluralist democracy : autonomy vs. control. New Haven: Yale University Press. 232 p. [in English]. [Dahl R. A. Dilemmas of pluralist democracy : autonomy vs. control. Dahl. New Haven : Yale University Press, 1982. 232 p.]
- EU imports of Russian fossil fuels in third year of invasion surpass financial aid sent to Ukraine. Energy & Clean Air. (2024) [in English]. [EU imports of Russian fossil fuels in third year of invasion surpass financial aid sent to Ukraine. Energy & Clean Air. 2024. URL: <https://energyandcleanair.org/publication/eu-imports-of-russian-fossil-fuels-in-third-year-of-invasion-surpass-financial-aid-sent-to-ukraine/> (дата звернення: 27.05.2025).]
- Form 990: (2022) Return of Organization Exempt from Income Tax. American Israel Public Affairs Committee. ProPublica [in English]. [Form 990: Return of Organization Exempt from Income Tax. American Israel Public Affairs Committee. ProPublica 2022. URL: <https://projects.propublica.org/nonprofits/organizations/530217164/202442219349301469/full>. (дата звернення: 27.05.2025).]
- Hocking, B. (2006) Multistakeholder Diplomacy: Challenges and Opportunities. DiploFoundation. 352 p. [in English]. [Hocking B. Multistakeholder Diplomacy: Challenges and Opportunities. DiploFoundation, 2006. 352 p.]

- Huntington, S. (1968) *Political Order in Changing Societies*. New Haven; London : Yale University Press. 488 p. [in English]. [Huntington S. *Political Order in Changing Societies*. New Haven; London : Yale University Press, 1968. 488 p.]
- Kergueno, R. (2024) *Lobby transparency across the EU : briefing paper*. Brussels : Transparency International EU, Feb. 12 p. [in English]. [Kergueno R. *Lobby transparency across the EU : briefing paper*. Brussels : Transparency International EU, Feb. 2024. 12 p.]. URL: https://transparency.eu/wp-content/uploads/2024/02/Transparency-international-EU_briefing_Lobby-transparency-in-the-EU.pdf (дата звернення: 27.05.2025).]
- Kissinger, H. (1994) *Diplomacy*. New York : Simon & Schuster. 912 p. [in English]. [Kissinger H. *Diplomacy*. New York : Simon & Schuster, 1994. 912 p.]
- Lubinet, D. (2021) *Lobbying in the political system: foreign experience for Ukraine: Dissertation ... Candidate of Political Sciences*. Kyiv, 2021. 209 p. [in Ukrainian]. [Лубінець Д. Лобізм у політичній системі: закордонний досвід для України : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2021. 209 с. URL: <https://academic.info/ua/document/0821U100242> (дата звернення: 13.04.2025).]
- McDonald, P. (2009) *The Invisible Hand of Peace: Capitalism, the War Machine, and International Relations Theory*. Cambridge: Cambridge University Press. 338 p. [in English]. [McDonald P. J. *The Invisible Hand of Peace: Capitalism, the War Machine, and International Relations Theory*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 338 p.]
- Melissen, J. (2005) *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. 221 p. [in English]. [Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. 221 p.]
- OECD (2024) *Recommendation of the Council on Transparency and Integrity in Lobbying and Influence (OECD/LEGAL/0379) : OECD legal instrument / OECD Council*. Paris : OECD, 18 Feb. 2010 (revised 3 May 2024). Series: OECD Legal Instruments. 1 online resource (approx. 12 p.) [in English]. [OECD Recommendation of the Council on Transparency and Integrity in Lobbying and Influence (OECD/LEGAL/0379) : OECD legal instrument / OECD Council. Paris : OECD, 18 Feb. 2010 (revised 3 May 2024). Series: OECD Legal Instruments. 1 online resource (approx. 12 p.).] URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0379> (дата звернення: 27.05.2025).]
- Pfeifer, S. (2024) *Lockheed Martin approaches UK government with air defence pitch*. Financial Times [in English]. [Pfeifer S. *Lockheed Martin approaches UK government with air defence pitch*. Financial Times. 04.07.2024.] URL: https://www.ft.com/content/cc762511-18b9-4d29-985d-0116751ef59c?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 27.05.2025).]
- Regulating Lobbyism. (2023) *International Comparative Table*. High Authority for Transparency in Public Life. *Regulating lobbying : international comparative table / Haute Autorité pour la transparence de la vie publique*. Paris : HATVP. 12 p. [in English]. [Regulating Lobbyism. *International Comparative Table*. High Authority for Transparency in Public Life. *Regulating lobbying : international comparative table / Haute Autorité pour la transparence de la vie publique*. Paris : HATVP, juill, 2023. 12 p.]. URL: https://hatvp.fr/wordpress/wp-content/uploads/2023/07/International_comparative_lobbying_table_2023.pdf (дата звернення: 27.05.2025).]
- Tech Companies spend more than 100 million euro a year on EU digital lobbying. Euronews. (2023) [in English]. [Tech Companies spend more than 100 million euro a year on EU digital lobbying. Euronews. 2023, September 11.]. URL: https://www.euronews.com/my-europe/2023/09/11/tech-companies-spend-more-than-100-million-a-year-on-eu-digital-lobbying?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 27.05.2025).]
- US Lobbying Disclosure Act (1995). House of Representatives [in English]. [US Lobbying Disclosure Act 1995. House of Representatives.]. URL: <https://lobbyingdisclosure.house.gov/lda.html> (дата звернення: 27.05.2025).]
- Vorchakova, I. (2015) *Technologies and mechanisms of lobbying interests: foreign experience and Ukrainian specifics. Regional education: political science, psychology, communications*. № 2 [in Ukrainian]. [Ворчакова І. Технології та механізми лобіювання інтересів: зарубіжний досвід та українська специфіка. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2015. № 2]. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1316> (дата звернення: 11.05.2025).]
- Voynich, O. (2009) *Civilized lobbying as a factor of political culture*. diss. ... candidate of political sciences Olha Mykolayivna Voynich. Institute of State and Law named after V. M. Korytsky, NAS of Ukraine. Kyiv, 2009. 222 p. [in Ukrainian]. [Войнич О. М. Цивілізований лобізм як чинник політичної культури : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2009. 222 с.]. URL: <https://academic.info/ua/document/0409U003761> (дата звернення: 17.03.2025).]
- What Are the Top 10 Lobbying Firms in the U.S.? (2024) *Bloomberg Government*. [s.l.], 2024 [in English]. [What Are the Top 10 Lobbying Firms in the U.S.? *Bloomberg Government*. [s.l.], 2024.]. URL: <https://about.bgv.com/insights/public-affairs-strategies/what-are-the-top-10-lobbying-firms-in-the-u-s/#biggest-lobbying-industries> (дата звернення: 27.05.2025).]

- Yakovyuk, I. (2014) Lobbying in the European Union: A General Theoretical Analysis. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. LAW Series. Number 29. Volume 2. P. 265–268] [in Ukrainian]. [Яковчук І. Лобізм в Європейському Союзі: Загальнотеоретичний аналіз. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 29. Том 2. С. 265–268].
- Yarovi, T. (2021) Public administration of the lobbying system in Ukraine in the interests of the citizen, society, security of the state : dissertation ... doctor of science in public administration. 496 p. [in Ukrainian]. [Ярово, Т. Державне управління системою лобізму в Україні в інтересах громадянина, суспільства, безпеки держави : дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2021. 496 с. URL: <https://academic.info/ua/document/0521U100123> (дата звернення: 13.04.2025).]
- Yun, S (2012) China-Africa Think Tank Forum: China broadens soft power campaigns in Africa. (2012) Brookings Institution [in English]. [Yun S. China-Africa Think Tank Forum: China broadens soft power campaigns in Africa. Brookings Institution, 2012. October 25. URL: https://www.brookings.edu/articles/china-africa-think-tanks-forum-china-broadens-soft-power-campaigns-in-africa/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.06.2025).]

Стаття надійшла до редакції 29.07.2025
Дата рекомендації до друку 04.09.2025
Стаття опублікована 10.11.2025

Kolesnychenko V. S.

Department of Political Science

Odesa I.I. Mechnikov National University

r. 32, Frantsuzkyi blvd, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

LOBBYING IN MODERN DIPLOMACY: TRANSFORMATION OF COMMUNICATION CHANNELS AND REPRESENTATION

Summary

Lobbyism in the modern world occupies a prominent place in shaping the agenda and has a significant impact on decision-making of various scales, including those with long-term and strategic consequences. In the scientific discourse of recent years, both among Ukrainian and foreign researchers, the global system of international diplomacy is rarely evaluated through the prism of the influence of lobbying on it. This context needs to be considered in order to be actualized and to create a basis for further researches.

The article offers a comprehensive examination of the current state of international lobbying and its impact on the modern system of global relations. It applies a broad structural-functional analysis to the study of lobbying activities in the context of the transformation of diplomatic communication channels and the representation of interests.

The first structural section of the article is dedicated to systematizing the tools of international lobbying in two dimensions: identifying the key areas of international relations and diplomacy where lobbying activity is most prominent and effective, and analyzing the instrumental arsenal of contemporary lobbyists, taking into account the current state of global political architecture, digital technologies, and communication strategies. The second structural section presents eight empirical cases grouped into four thematic blocks, categorized by type of actors, forms of influence, and political context. This structure allows for the identification of key trends in the field of international lobbying, outlining its implementation mechanisms, and assessing its impact on foreign policy formation and international decision-making processes. The comprehensive nature of this study provides a foundation for further academic exploration, in-depth analysis of specific aspects of lobbying activity, and the development of theoretical and practical models for the regulation and legitimization of lobbying at the international level.

Key words: international relations, diplomacy, lobbying activity, lobbying, influence actors, political process, interest representation, political communication.